

Osolsobě, Klára

Profesor Karel Pala : in memoriam

Linguistica Brunensia. 2023, vol. 71, iss. 1, pp. 93-94

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/LB2023-1-6>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.78615>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20231009

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Profesor Karel Pala. In memoriam

Dne 15. února 2023 zemřel ve věku nedožitých 84 let profesor Karel Pala, CSc., matematický lingvista a vysokoškolský pedagog, inspirátor řady výzkumných projektů, který svým přátelským postojem a nadšením až do konce života získával kolegy a studenty pro svůj obor.

Karel Pala se narodil ve Zlíně 15. června 1939. Po skončení gymnaziálních studií v Hlučíně nastoupil na Vysokou školu jazyka ruského a literatury v Praze se specializací překladatelskou (čeština a ruština). Pod vedením profesora Petra Sgalla absolvoval postgraduální kurz z matematické lingvistiky, logiky a informatiky na Univerzitě Karlově (1962–1964) a v roce 1973 získal titul CSc. v oboru český jazyk. Paralelně pracoval Karel Pala v Ústavu jazyka českého ČS AV v Praze jako praktikant na studijním pobytu a věnoval se výzkumu v oblasti formálního popisu české syntaxe a funkční větné perspektivy.

V roce 1964 se odebral do Brna, kde působil v letech 1964–1995 v různých funkcích na Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Vedl semináře z české skladby a posléze i výběrové přednášky a semináře z matematické a počítačové lingvistiky. Na konci 60. let spolupracoval s jedním ze zakladatelů moderní české translatologie, Jiřím Levým (automatické generování veršovaných textů). Spolu s logikem Pavlem Maternou a anglistou Alešem Svobodou pracoval na vytvoření trojsložkové teorie pro popis přirozeného jazyka s využitím formálních gramatik. Spolupracoval na implementaci experimentálního syntaktického a sémantického analyzátoru pro češtinu (implementováno v programovacím jazyce LISP).

Od roku 1988 pak organizoval tým pracující na vybudování nástrojů automatické morfologické analýzy češtiny, do něhož patřili Klára Osolsobě, Stanislav Franc a Pavel Ševeček. Docentskou habilitaci v oboru český jazyk (se zaměřením na počítačovou lingvistiku a počítačové zpracování přirozeného jazyka) obhájil v roce 1993.

V roce 1992 založil spolu se skupinou kolegů badatelů, které spojoval zájem o rozvoj počítačového zpracování češtiny, zájmové sdružení Počítačový fond češtiny (PFČ), jehož cílem bylo koordinovat úsilí a zajišťovat komunikaci a spolupráci odborníků oboru. Tyto snahy nabyly institucionalizované podoby ve formě řady grantových projektů. (Vůbec první grantový projekt nesl název *Počítačový korpus českých psaných textů*, další *Čeština ve věku počítačů*). Spolupracovali na nich pracovníci Univerzity Karlovy v Praze, Masarykovy univerzity v Brně a Ústavu pro jazyk český). Karel Pala stál na předním místě řešitelských týmů a má tak nezpochybnitelnou zásluhu na vzniku a rozvoji české korpusové lingvistiky.

V letech 1993–1995 se Karel Pala po dvaceti letech vrátil jako lektor českého jazyka na School of Slavonic and East European Studies do Londýna, odkud byl v roce 1973 násilně odvolán poté, co odmítl spolupráci s českou tajnou policií.

Po návratu z Anglie přijal návrh svého kolegy, Jiřího Zlatušky, (v roce 1990 spolu s P. Maternou a J. Zlatuškou vydal Karel Pala monografii *Logická analýza přirozeného jazyka*) a přešel v září 1995 na nově založenou fakultu informatiky Masarykovy univerzity. Působil zde na Katedře informačních technologií, kterou od roku 1998 úspěšně vedl. V roce 1997 založil Laboratoř zpracování přirozeného jazyka. Vyučoval kurzy Základy odborného stylu, Úvod do počítačové lingvistiky, Úvod do korpusové lingvistiky a počítačové lexikografie, Úvod do strojového překladu a kurs Sémantika a komunikace.

Těžištěm jeho práce se stala výchova doktorandů. Spolupracoval i nadále s Ústavem českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a podpořil své kolegy a žáky ve snaze založit mezifakultní studium počítačové lingvistiky (v roce 2010 tak vznikl obor český jazyk se zaměřením na počítačovou lingvistiku, který od roku 2018 pokračuje jako program počítačové lingvistiky).

Publikoval nepřehlednou řadu studií ve sbornících z řady mezinárodních prestižních konferencí a podílel se na vedení mnoha grantových projektů (*EuroWordNet-2*, *Balkanet*, *Velké korpusy*). Stál též u zrodu prestižních mezinárodních konferencí: TSD (*Text, Speech, Dialogue*) a *Global Wordnet Conference*.

Zasloužil se o vznik a rozvoj elektronické verze *Internetové jazykové příručky*, za kterou dostal celý autorský tým vyznamenání: medaili MŠMT 1. stupně za zlepšování podmínek pro výuku mateřského jazyka na všech typech škol. Tištěná verze - *Akademická příručka českého jazyka* získala cenu nakladatelství Academia Nejprodávanější kniha roku 2014 a cenu Český bestseller 2014 za 1. místo v kategorii Odborná a populárně-naučná literatura pro dospělé. V roce 2014 byl Karel Pala společně s Alešem Horákem, Pavlem Rychlým a Janem Ryglem oceněn ministrem vnitra za bezpečnostní výzkum v oblasti určování autorství anonymních textů. Přispěl celou řadou hesel do prestižního *Encyklopedického slovníku češtiny* (2016).

V roce 2017 byl Karel Pala jmenován profesorem. Na zasloužený odpočinek se odebral v roce 2022.

Profesor Karel Pala zůstane v naší paměti jako inspirativní učitel, nadšený organizátor a přátelský kolega. Čest budiž jeho památce.

Klára Osolobě

Department of Czech Language
Faculty of Arts, Masaryk University
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
Czech Republic
osolobe@phil.muni.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.